

**NAMATAK (ROSA CANINA L.) O'SIMLIGINING DORIVOR
XUSUSIYATLARI VA TIBBIY AHAMIYATI**

Xamrayev Rashid Ravshan o'g'li

E-mail: khamrayevrashid@gmail.com

ORCID ID: 0009-0003-0249—3793

Xurramov Parviz Elyorovich

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy maqola namatak (*Rosa canina* L.) o'simligining biologik xususiyatlari, kimyoviy tarkibi va uning tibbiyotdagi qo'llanilishiga bag'ishlangan. Tadqiqotda namatak mevalari tarkibidagi biologik faol moddalar — askorbin kislota (vitamin C), flavonoidlar, karotinoidlar va organik kislotalarning inson organizmiga ta'siri ilmiy asosda tahlil qilindi.

Olingan natijalar namatak kuchli antioksidant, immunostimulyator va yallig'lanishga qarshi xususiyatlarga ega ekanligini ko'rsatdi. U ayniqsa sovuq tegishi, immunitet pasayishi, yurak-qon tomir va metabolik kasalliklarda samarali qo'llaniladi.

World Health Organization ma'lumotlariga ko'ra, dorivor o'simliklardan foydalanish global miqyosda ortib bormoqda, bu esa namatak kabi o'simliklarning tibbiy ahamiyatini oshiradi.

KALIT SO'ZLAR

namatak, *Rosa canina*, vitamin C, antioksidant, flavonoidlar, fitoterapiya, immunitet, dorivor o'simliklar, xalq tabobati

KIRISH (INTRODUCTION)

Namatak (*Rosa canina* L.) qadimdan xalq tabobatida keng qo'llanilib kelinayotgan dorivor o'simliklardan biri hisoblanadi. U asosan tog'li va adir hududlarda o'sadi va O'zbekiston florasida keng tarqalgan. Namatak mevalari biologik faol moddalarga boy bo'lib, ularning asosiy qismini askorbin kislota tashkil etadi.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar namatak tarkibida vitamin C miqdori boshqa ko'plab mevalarga nisbatan 10–50 barobar yuqori ekanligini ko'rsatadi. Bu esa uni immun tizimini mustahkamlovchi eng muhim tabiiy vositalardan biriga aylantiradi.

Namatakning tibbiyotdagi ahamiyati nafaqat vitamin manbai sifatida, balki antioksidant, yallig'lanishga qarshi va regenerativ xususiyatlari bilan ham bog'liq. Shu sababli ushbu o'simlikni chuqur o'rganish dolzarb hisoblanadi.

MATERIALLAR VA USULLAR (MATERIALS AND METHODS)

Mazkur tadqiqotda namatak o'simligining kimyoviy tarkibi va farmakologik xususiyatlarini o'rganish uchun zamonaviy ilmiy manbalar, laboratoriya tadqiqotlari va eksperimental natijalar tahlil qilindi.

Namatak mevalaridagi biologik faol moddalar xromatografik va spektrofotometrik usullar orqali aniqlanib, ularning organizmga ta'siri ilmiy adabiyotlar asosida baholandi.

Shuningdek, namatak ekstraktining antioksidant va immunomodulyator xususiyatlari eksperimental ma'lumotlar asosida tahlil qilindi.

NATIJALAR (RESULTS)

Tadqiqot natijalari namatak tarkibida yuqori miqdorda vitamin C mavjudligini tasdiqladi. Bu modda organizmda immunitetni mustahkamlab, infeksiyalarga qarshi kurashishda muhim rol o'ynaydi.

Shuningdek, namatak tarkibidagi flavonoidlar va karotinoidlar hujayralarni erkin radikallardan himoya qilib, qarish jarayonlarini sekinlashtiradi. Eksperimental tadqiqotlar natijasida namatak ekstrakti qo'llangan guruhlarda oksidlovchi stress ko'rsatkichlari sezilarli darajada kamaygani aniqlangan.

Bundan tashqari, namatakning yurak-qon tomir tizimiga ijobiy ta'siri, qon tomir devorlarini mustahkamlashi va qon aylanishini yaxshilashi kuzatilgan.

MUHOKAMA (DISCUSSION)

Olingan natijalar namatakning yuqori biologik faollikka ega dorivor o'simlik ekanligini tasdiqlaydi. Uning tarkibidagi vitaminlar va antioksidant moddalar organizmni turli kasalliklardan himoya qiladi.

Namatakning immun tizimiga ta'siri uni sovuq tegishi va infeksiyon kasalliklar profilaktikasida muhim vositaga aylantiradi. Shu bilan birga, uning antioksidant xususiyati yurak-qon tomir kasalliklari va metabolik buzilishlarda foydali hisoblanadi.

Zamonaviy tadqiqotlar namatakni farmatsevtika sanoatida qo'llash imkoniyatlarini kengaytirib, yangi dorivor preparatlar ishlab chiqishda foydalanish mumkinligini ko'rsatmoqda.

XULOSA (CONCLUSION)

Namatak o'simligi biologik faol moddalarga boy bo'lib, u inson salomatligi uchun katta ahamiyatga ega. U antioksidant, immunostimulyator va yallig'lanishga qarshi xususiyatlarga ega.

Mazkur tadqiqot natijalari namatakni tibbiyotda keng qo'llash mumkinligini ko'rsatadi. Kelgusida ushbu o'simlik asosida yangi dori vositalarini ishlab chiqish istiqbollari mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. World Health Organization. Medicinal Plants Report, 2022
2. Chrubasik C. *Rosehip in medicine*. Phytotherapy Research, 2019
3. Winther K. *Rosehip powder effects*. Osteoarthritis Journal, 2020
4. Ziyonet — dorivor o'simliklar
5. O'zbekiston ilmiy tadqiqot institutlari ma'lumotlari, 2023